

Juan Marsé

Ringo

Een jeugd in Barcelona

Vertaald door Mariolein Sabarte Belacortu

SIGNATUUR

2014

Mevrouw Mir en de doodlopende rails

Torrente de las Flores, Stroom van Bloemen. Hij had nooit gedacht dat een straat met zo'n naam het decor kon zijn voor een tragedie. De straat begint hoog, bij de Travesera de Dalt, en gaat dan met een forse helling, die steeds minder steil wordt, naar beneden om uiteindelijk dood te lopen op de Travesera de Gracia. De straat telt zesenvertig hoeken en drie kroegen, hij is zevenenhalve meter breed en de gebouwen zijn er niet al te hoog. 's Zomers, wanneer de dagen geuren naar het grote buurtfeest, het *Fiesta Mayor*, ligt de straat te sluimeren onder een sierdak van stroken zijdepapier en kleurige slingers. Er klinkt een aangenaam geruis als van een door de wind gewiegd rietveld en er is een soort golvend onderwaterlicht, als uit een andere wereld. Op snikhete avonden is de straat na het eten een voortzetting van de huiskamer.

Dit is allemaal al jaren geleden gebeurd, toen de stad onwaarschijnlijker, maar werkelijker was dan tegenwoordig. Op een zondag in juli, even voor twee uur 's middags, smelt de stralende zon enkele minuten samen met een plotselinge regenbui en over de hele lengte van de straat ontstaat er een woelig licht, een bedrieglijke, stekelige transparantie. Het is heet deze zomer en de zwartige huid van de weg warmt op dit uur van de dag zo op dat de regen verdampt voordat hij hem aanraakt. Op de stoep voor de bar-bodega Rosales ligt een slordig in een juten zak gewikkelde staaf ijs, die daar is achtergelaten door het bestelbusje dat het ijs rondbrengt, en die in de meedogenloze zon begint te smelten zodra de regenbui voorbij is. Het duurt

niet lang voordat de dikke Agustín, de kroegbaas, met een emmer en een priem naar buiten komt, op zijn hurken gaat zitten en de staaf haastig in stukken begint te hakken.

Precies om halfdrie komt mevrouw Mir uit de portiek van nummer 117, iets voorbij het café, maar aan de overkant, in het gedeelte van de straat dat het gevoeligst is voor optische illusies, naar buiten hollen. Ze is zichtbaar in de war, alsof ze aan een brand is ontsnapt of net een geest heeft gezien. Op haar pantoffels en in haar half dichtgeknoopte, witte verpleegstersjas gaat ze midden op straat staan zonder zich erom te bekommeren dat ze iets laat zien wat niet zichtbaar hoort te zijn. Zoals ze daar om haar as draait en met beide handen in de lucht tast, lijkt het heel even of ze niet weet waar ze is, maar dan staat ze stil, buigt haar hoofd en slaakt een lange, schorre kreet, die diep uit haar buik lijkt te komen, dan langzaam overgaat in gekreun en eindigt als het gemiauw van een klein katje. Over haar voeten struikelend loopt ze een eindje bergopwaarts en blijft dan staan, draait zich om en zoekt naar iets om zich aan vast te houden; nu sluit ze haar ogen, legt haar handen kruislings over haar borst en laat zich langzaam voorovergebogen door haar knieën zakken, alsof ze op die manier rust of verlichting vindt, en ten slotte strekt ze zich op haar rug uit op de tramrails die nog in het laatste stuk van het oude plaveisel gevat liggen.

Buren en enkele toevallige, op dit uur van de dag en na de wandeling naar dit hooggelegen deel van de straat vermoeide voorbijgangers kunnen hun ogen niet geloven. Wat is er opeens in die vrouw gevaren? Wat is die vrouw verdomme van plan zoals ze daar in haar volle lengte – wat niet veel voorstelt – op de rails ligt met haar mollige, op het strand van Barceloneta bruinverbrande knieën die uit haar openvallende verpleegstersjas piepen, met haar ogen dicht en haar voeten stevig tegen elkaar gedrukt in hun satijnen pantoffels waarop niet bepaald schone pompons zitten? Moeten we aannemen dat ze een eind aan haar leven wil maken onder de wielen van een tram?

‘Victoria!’ gilt een vrouw vanaf de stoep. ‘Wat doe je daar nou toch, mens?’

Er komt geen antwoord. Zelfs geen oogknippering. Er vormt zich onmiddellijk een groepje nieuwsgierigen om de liggende vrouw heen, waarvan de meesten denken dat ze het slachtoffer zijn van een macabere grap. Een oude man prikt een paar keer met zijn stok in haar weelderige dij, alsof hij maar niet kan geloven dat ze nog leeft.

‘Hé, mevrouw, wat is dit nou voor onzin?’ moppert hij, terwijl hij blijft porren. ‘Wat wilt u in vredesnaam?’

Dat er over haar gekletst wordt, zoals altijd, denkt waarschijnlijk meer dan één buurvrouw: die sloerie zou toch alles doen om de aandacht van haar man te trekken? Mevrouw Mir is een mollige blondine van over de veertig met fonkelende blauwe ogen, extravert en heel geliefd in de buurt; ze had een verpleegstersopleiding gedaan aan een school van de falange en werkte nu als beroepsgenezeres en kinesiologe, zoals op haar visitekaartje stond. Er werd altijd al veel over haar gekletst, en dat gebeurde nog steeds, vanwege haar brutale handen, die lichamen masseerden of verhitte gevoelens kalmeerden, dubbelzinnige vaardigheden die regelmatig tot amoureuze avontuurtjes leidden. Vooral sinds haar echtgenoot, een bazige blaaskaak en ex-burgemeester van de wijk, eind vorig jaar in de San Andrés-kliniek was opgesloten. In de bar-bodega Rosales werd er altijd met vrolijke spot, om niet te zeggen met onvervalst sarcasme, over de handvaardigheid van mevrouw Mir gesproken. Maar om haar daar nu op haar rug midden op straat te zien liggen, waar ze een zelfmoord imiteerde of die echt wenste, wellicht als gevolg van een verstandsverbijstering, maar heel overtuigend en vastbesloten, om haar dus daar op het wegdek te zien liggen met haar ronde, door krulletjes omkranste, inbleke gezichtje en de altijd te zwaar gestifte, verdwaasde lipjes, dat overtrof alle verwachtingen. Ze leek zich totaal over te geven aan en overtuigd te zijn van haar gruwelijke, naderende einde onder de wielen die haar nek zouden

afsnijden. Het was daarom bijna niet te geloven dat die serene houding en dat diepe verlangen op een reusachtige incongruentie berustten. Onder die geblondeerde krulletjes werd inderdaad iets verschrikkelijks en tegelijk belachelijks bekokstoofd. Hoewel de voorbijgangers in eerste instantie een mengeling van verbijstering en medelijden met haar voelden toen ze haar daar zo op de rails zagen liggen met haar armen kruiselings over haar borst, was deze hele scène, wanneer je hem met een koele blik bekeek, bij nader inzien om je slap te lachen. Als je goed bij je hoofd was had je nooit zoiets absurds kunnen bedenken als deze volstrekt onmogelijke dood door overrijding. Jaren geleden zou deze teraardewerping veel meer onrust en zelfs kreten van afgrijzen hebben veroorzaakt en misschien fatale gevolgen hebben gehad. Al was dat zeer onwaarschijnlijk als je er goed over nadacht, omdat de tram hier langzaam reed vanwege een bocht. Maar tegenwoordig was het absoluut uitgesloten dat zoiets zou gebeuren, aangezien mevrouw Mir blijkbaar een belangrijk detail over het hoofd had gezien. De rail waarop haar hoofdje lag te dromen van de dood, en de parallelle rail waarop haar weelderige kuit rustten, waren alles wat er hier in het plaveisel nog over was van de oude tramlijn: twee roestige en bijna onder de kinderhoofdjes begraven staven van gewalst staal van amper een meter lang. De straat was al een tijd geleden van het begin tot het eind geasfalteerd, maar deze kleine, ongeveer drie meter brede strook van kinderhoofdjes waarin de twee stukken rails gevat lagen, was om onbegrijpelijke redenen gespaard. Op de laatste meter van hun onderbroken weg bergafwaarts maakten de dode rails het begin van een zachte bocht naar rechts om de volgende hoek te kunnen omslaan. Ze waren de stomme getuigen van een opgeheven en vergeten route. Niemand in de buurt kon uitleggen waarom ze indertijd niet tegelijk met de rest van de tramlijn waren weggebroken, om welke zinnige of onzinnige reden die rails daar waren blijven liggen en elke dag een beetje verder wegroestten en een beetje dieper wegzakten gelijk met het

summiere bewijs van de verdwenen bestrating. Maar op dit moment is de juiste vraag die moet worden gesteld en die sommige buurvrouwen zich inderdaad stellen: Zou die flierefluiter van een Victoria Mir echt verwachten dat er een tram komt die haar overrijdt? Is zij net zo de kluts kwijt als haar echtgenoot? Als ze haar ogen zou openen, zou ze zien dat er geen enkele leiding boven haar hoofd hangt om een trolleytang aan vast te haken.

‘Jezusmaria! Moeten jullie dat nou eens zien! Lieve god!’ roept een bejaarde dame die op de stoeprand staat met een zwarte mantilla over haar hoofd en een rozenkrans tussen haar vingers. ‘Moet je die stakker daar nou zien!’

De vermeende zelfmoordenares blijft met haar handen kruiselings over haar borst onbeweeglijk op de rails liggen; haar nuffige neusje en haar volle zoenlippen stralen wie weet wat voor hartstocht uit of smachten naar een uit de blauwe hemel neergedaalde genade, maar door de grote expressiviteit van de stijfgesloten, vette oogleden vertoont haar gezicht de ernst van een dodenmasker. Een voorbijganger in zijn zondagse pak buigt zich met een bedrukt gezicht over haar heen.

‘Dit is niet goed, mevrouw,’ zegt hij. ‘Hoe komt u erbij uw leven zo in gevaar te brengen?’

‘Wat is er met je, Vicky?’ schreeuwt een vrouw die haastig in ochtendjas en op pantoffels komt aanlopen. ‘Waarom lig je daar op straat? Is het soms een grap? Je zou je moeten schamen!’

Mevrouw Mir verwaardigt zich niet haar te antwoorden, maar opeens schrikt ze en spitst ze haar oren alsof het haar gegeven is de piepende wielen van de tram die de bocht om komt te horen, of het stalen gevaarte zelfs al met veel lawaai over zich heen te zien rijden. Ze doet haar ogen open en in haar pupillen is grote angst te lezen. Ze draait haar hoofd om en werpt heimelijke blikken naar boven, naar het balkon van haar huis dat zich in de eerste rij balustrades aan de straatzijde bevindt. Haar blik is nu onderzoekend en boosaardig, alsof ze

vindt dat ze iedereen die daar zou verschijnen om te kijken hoe ze gruwelijk door een tram wordt overreden, met gelijke munt zou willen terugbetalen voor die belediging. Er staat niemand op het balkon en ze legt haar hoofd weer op de rail en sluit haar ogen. Iemand beweert dat de man met wie ze tegenwoordig een verhouding heeft, tramconducteur is of is geweest.

‘Ze heeft gewoon krankzinnige ideeën,’ bromt Rufina, de kapster, die vlak bij haar staat en beweert dat ze haar goed kent. ‘Ben je niet goed bij je hoofd, Vicky? Wat wil je hiermee bewijzen? Sta alsjeblieft op! Kom op nou, mens!’ Ze pakt haar onder haar oksels maar krijgt haar niet in beweging. ‘Moet je eens goed naar me luisteren, als je zo graag door de tram overreden wilt worden, kun je net zo goed zittend wachten, maar wel netjes zitten, hoor!’ En terwijl ze met een medelijdende blik haar ogen sluit fluistert ze tegen de vrouw naast haar: ‘Het is allemaal vanwege die slampamper die bij haar is ingetrokken, daar verwed ik alles om ...’

‘Ja.’

‘Laat haar toch liggen, als ze dat graag wil,’ zegt een andere, treurig kijkende oude dame. ‘Wat doet het ertoe. Het leven is voor de jongeren.’

‘Is je dochter thuis, Vicky? Iemand moet haar gaan waar-schuwen ...’

‘Nee!’ zegt ze onmiddellijk. ‘Die is niet thuis ... Violeta is naar het strand met haar vriendin Merche ...’

Een jongen van een jaar of vijftien, in hemdsmouwen en met een boek in zijn hand, blijft staan en gluurt zogenaamd per ongeluk naar de borsten van de liggende vrouw die uit het decolleté van haar verpleegstersjas piepen, zonder spoor van een bh of zoiets; de huid van de borsten is roodachtig en ruw en doet hem denken aan het lelijke, sproetige gezicht van Violeta. Er komt een smerige, magere hond naderbij die aan de pompons op de verschoten satijnen slofjes snuffelt en aan de gekruiste handen die naar boenwas ruiken. Dan begint het dier rondjes te lopen om de groep mensen, wier commentaren op

mevrouw Mir blijven neerdalen zonder haar ogenschijnlijk in het minst te raken. Twee buurvrouwen, mevrouw Grau en mevrouw Trías, wisselen zoetsappige glimlachjes uit terwijl ze haar van het wegdek omhoog proberen te krijgen.

‘Wat is er met je, Victoria?’ fluistert mevrouw Grau in haar oor. ‘Wil je het me niet vertellen? Je hebt gehuild ... Heeft die vreselijke mankepoot je geslagen?’

‘Waarom kijk je zo vaak naar je balkon?’ vraagt mevrouw Trías. ‘Is hij in je huis? Laat je zo’n vent nog altijd binnen? Je zei toch dat je het uit zou maken?’

‘Jij leert het ook nooit, mens.’

‘O, Vicky, wanneer kom je van je wolk af?’

‘Die echtgenoot van haar, die grote klootzak, zou het wel leuk vinden haar zo te zien liggen,’ grapt de eigenaar van de kruidenierswinkel die zich achter de groep vrouwen heeft verschanst. ‘Zoals ze daar op haar rug op de tram ligt te wachten, dat zou die lul van een burgemeester heel leuk vinden, als hij nog een beetje verstand in zijn hoofd had tenminste!’

‘Hou je mond, man!’ wordt er verwijtend tegen hem gezegd. ‘Je ziet toch dat ze een soort verstandsverbijstering heeft gehad?’

‘Kom, staat u op, probeert u het nou maar,’ zegt de man die als eerste naar haar toe was gegaan. ‘Weet u niet meer waar u bent?’ Hij wijst met zijn vinger naar de rail waar haar hoofd op rust, en kijkt haar streng aan. Hij lijkt vastbesloten de logica te laten overwinnen en iets voor te stellen wat verstandig en noodzakelijk is, door bijvoorbeeld tegen haar te zeggen: Luistert u eens, deze rails zijn niet geschikt voor wat u van plan bent, mevrouw, er komt hier al in geen jaren meer een tram voorbij. Maar hij zegt alleen: ‘U moet het lot niet tarten, mevrouw. Doet u dat niet, gelooft u me ...’

‘Opgelet, daar komt de tram!’ schreeuwt de winkelier, en hij lacht even.

‘Halen jullie haar daar weg, waar wachten jullie op?’ zegt iemand anders.

‘Je bent je eigen ongeluk aan het bewerkstelligen, Vicky,’ fluistert mevrouw Grau. ‘Ik waarschuw je. Hoe kom je nou op het idee om zoiets gênants en verschrikkelijks te doen?’

De oude dame met de mantilla schudt met een bedrukt gezicht haar hoofd en zegt verwijtend: ‘Weet u soms niet dat zelfmoord een hoofdzonde is, mevrouw, ook al doet u het op zulke rails?’

‘Wat een voorstelling, mevrouw Mir!’ roept een mannelijke stem vol ironie uit. ‘Schaamt u zich niet?’

‘Pas op, nu komt de tram er echt aan!’ grapt iemand die in een raam staat. De waarschuwing wordt met gelach en een enkel applausje aangehoord, maar heel wat mensen die op de doodlopende rails staan, schrikken zich rot.

‘Staat u alstublieft op, weest u verstandig,’ smeekt een vrouw, en ze voegt er op overredende toon aan toe: ‘Zal ik u eens wat zeggen? Het duurt nog minstens een uur voordat de eerstvolgende tram hier voorbijkomt.’

‘Weet u het zeker?’ vraagt een andere vrouw, die naast haar staat. ‘En als de dienstregeling is gewijzigd?’

‘Daar weet ik niets van.’

‘Waarom zouden die slampampers iets wijzigen?’ mengt een slechtgehumeurde man zich in het gesprek. ‘Sinds wanneer maken ze zich op het gemeentehuis zorgen over de behoeften van de burger te voet?’

‘Zegt u dat wel. Ze hebben deze buurt altijd aan zijn lot overgelaten.’

De jongen in zijn lichtelijk naar tijm ruikende, witte overhemd en met zijn beduimelde boek onder de arm, staat nu zo dichtbij dat hij zou kunnen zweren dat hij het echt heeft gehoord. Met enige verbijstering meent hij zelfs even het metalen gerinkel te horen van de tram die de bocht omkomt, en dus klemmt hij in een plotselinge opwelling het boek nog steviger onder zijn oksel en grijpt de bos tijm vast die met een touw eromheen over zijn schouder hangt, gaat nog wat dichtër naar de groep toe en spitst bijna gehypnotiseerd zijn oren. Zeggen ze

die dingen om het spel met die arme dwaas mee te spelen en doen ze alsof het gevaar dat ze loopt wanneer ze in haar roekeloze houding volhardt, echt en dreigend is om te zorgen dat ze opstaat? Of is het zo dat die mensen het gevaar zelf ook op de een of andere manier voelen aankomen? Hij observeert het groepje rondom de valse zelfmoordenares namelijk al een tijdje en ziet dat sommigen angst en ontzetting veinzen en zich uitsloven om het spelletje mee te spelen om haar zo snel mogelijk van de rails af te krijgen en haar zogenaamd te redden van een stompzinnige dood. Maar hij merkt dat die lieden zelf ook argwaan beginnen te krijgen en af en toe een schuine blik naar de straathoek werpen. En dit gaat zo ver dat het opeens lijkt of deze veinzerij en dit toneelstuk, die tot dan toe iets spookachtigs en absurds hadden, nu iets volstrekt zekers, natuurlijks en overtuigends blijken te zijn; dat de dode rails zich beginnen te gedragen alsof ze nog in leven en in gebruik zijn en dat de tram die nooit zou komen op het punt staat de hoek om te draaien en hen allemaal te overrijden. En al dit afschuwelijks en onvermijdelijks openbaart zich niet alleen aan mevrouw Mir, maar ook aan de meeste mensen die zich om haar heen hebben verzameld. Sommigen van hen zijn bezweken voor haar koppige weigering van de rails op te staan en hebben ervoor gekozen het plaveisel te verlaten en staan nu op de stoep. Daar gaan ze nog steeds door met het grove bedrog, alleen kunnen ze het niet laten af en toe een tersluikse blik naar de straathoek te werpen.

Toe maar, arme dwaas, leg je hoofd onder het wiel, zorg ervoor dat ze het zien, bewijs dat het kan gebeuren, hoort de jongen zich in een plotselinge impuls tegen zichzelf fluisteren. Misschien is dit de eerste keer dat zijn intuïtie hem zegt, al is het nog zo onduidelijk en vluchtig, dat iets bedachts zwaarder kan wegen en betrouwbaarder kan zijn dan iets wat echt gebeurt, en dat zoiets meer eigen leven en betekenis kan hebben en dus meer kans maakt de vergetelheid te overleven.

Wanneer de vrouw uiteindelijk met grote moeite op de rails

gaat zitten is het alsof ze maar naar één van alle stemmen luis-tert die haar overladen met verwijten en vragen. Een knappe, goedgeklede man met een vriendelijke stem en een katachtige elegantie, buigt zich naar haar over en biedt haar vriendelijk zijn arm aan: 'Volhouden, mevrouw, voelt u zich goed?'

Ze leunt op hem bij het opstaan en glimlacht dankbaar en herinnert zich dat ze deze man enkele malen heeft gemasseerd, of misschien iets meer dan dat, want de mensen horen haar zonder enige schroom fluisteren: 'Hoe gaat het met uw mooie benen en hun blonde haartjes, meneer Reich? Gaat het al beter met de bloedsomloop?'

Alle verdere hulp wijst ze af. Ze staat wankel maar rechtop en trekt met haar gevoelloze, naar terpentijn ruikende vingers haar verpleegstersjas strak over haar borst. Meteen hierna voelen diezelfde vingers aan de krulletjes op haar voorhoofd, zo'n typisch koket gebaar dat haar vriendinnen goed van haar kennen. Toch is er geen enkele uitdrukking in haar grote, opeens waterige en treurige, ver van elkaar staande, een beetje loen-sende ogen met hun flegmatieke oogleden. Ze kijken om zich heen alsof ze niemand kennen. Naar de jongen kijkt ze maar één keer.

'Jij kunt muziek lezen, jongen, jij begrijpt me,' fluistert ze.

De jongen is een beetje een houterige puber met een donkere blik in zijn ogen. Hij draagt touwschoenen met zolen van auto-band, er zit een potlood achter zijn oor en er valt een grote bos krullen over zijn voorhoofd. Verrast door de woorden van mevrouw Mir doet hij een stap achteruit, het boek glijdt onder zijn oksel vandaan maar hij kan het nog net grijpen voordat het op de grond valt. Heksen weten alles, zo simpel is het, zegt hij bij zichzelf. Net als in zijn dromen neemt hij in alles wat hij hier ziet gebeuren een mengeling van waarachtigheid en absurditeit waar. Wanneer hij de genezeres nu met trillende hand om zich heen ziet tasten, terwijl ze met moeite haar evenwicht bewaart in de menigte, komt de vrouw hem opeens als een bedriegster voor, als iemand die zich de verstandsverbijstering, de wan-

hoop en de dromen van iemand anders heeft toegeëigend. De hartstochtelijke uitlevering van haar lichaam aan het noodlot van de tramrails had hem daarnet nog oprecht geleken, maar nu weet hij niet meer wat hij moet denken. Er is schijnbaar een steekje los bij deze beste mevrouw en het leek of ze zichzelf wilde doden, maar hij leert nu de schijn niet langer te vertrouwen. Als hij denkt aan de doodlopende rails en de gestoordheid of de valstrik die zij zojuist in scène had gezet voor deze mensen, die nu met een enigszins bedrukt en angstig gezicht naar de stoep uitwijken, heeft hij het gevoel dat er een andere realiteit tussen zijn vingers door glipt. Zou hij die andere realiteit op een dag kunnen tegenhouden, zou ze zich aan hem openbaren zoals ze is, zonder gesjoemel, naakt en zonder optisch bedrog of valstrikken? Alsof hij hiermee een eed formuleert, drukt hij het gehavende boek stevig onder zijn arm om te voelen dat het een levend ding is en om stiekem het droge, ijskoude skelet van het luipaard, dat in de sneeuw ligt, dicht bij zijn hart te kunnen voelen.

Onwetend van de commentaren en raadgevingen van de buurvrouwen – je zou niet zomaar in je eentje moeten rondlopen, ga nu maar gauw naar huis en verder geen grappen meer, Victoria, stel je voor dat een tram je benen afsnijdt, verschrikkelijk, u moet naar de Animaskerk gaan om te biechten, dan voelt u zich vast beter, en uw dochter moet gewaarschuwd worden en drinkt u in de tussentijd een kopje lindebloesemthee – en onverschillig voor hun zorgen kijkt mevrouw Mir schuin naar het grijze plaveisel en de doodlopende rails als iemand die naar een onbegrijpelijk teken kijkt. De jongen loert ook naar de rails. Zoals ze daar liggen, verminkt, en nergens heen draaien, tot het eind toe parallel lopen en half onder de grond wegroesten, gelaten de stralen van een straffende zon vangen die hoog aan de blauwe hemel staat, kun je je afvragen wat de lokroep kan zijn van een paar nutteloze, vergeten stukken ijzer, en wat de vergissing of het bedrog betekent dat ze hebben veroorzaakt. Zou deze vrouw echt de adem van de

dood hebben gevoeld in de paar minuten dat ze daar op die bedriegelijke dingen lag?

Een vriendelijke hand raakt haar elleboog aan en mevrouw Mir heeft heel even het gevoel dat ze steun vindt in de lucht. Ze lijkt geen enkele stem te horen en ze lijkt zich ook niet hulpeloos te voelen. Ze kijkt voortdurend naar de rails en hun afgebroken bestemming, hun merkwaardige, in het wegdek gevatte lokroep. Op het laatst wendt ze haar blik af en wijst ze een buurvrouw af die met haar mee wil lopen, en ze gaat alleen, langzaam en met gebogen hoofd op weg naar haar huis. Ze loopt het voorbij en gaat naar de overkant, naar de andere stoep die haar naar de bar-bodega Rosales brengt. De zwerfhond die aan haar pantoffeltjes had geroken volgt haar op enige afstand. Hij blijft staan, gaat op zijn achterste zitten, krabt met zijn poot aan zijn oor, kijkt naar haar en krijgt opeens een erectie. Voor de deur van de kroeg, waar ze zonder erg in het plasje trapt van de ijsstaaf die daar had gelegen, draait de gefrustreerde zelfmoordenares zich om en kijkt naar de hond, houdt net als het dier haar hoofd scheef en gaat naar binnen.

Je hoeft geen helderziende te zijn om te weten dat mevrouw Mir aan de tap een glaasje cognac en een glas spuitwater zal bestellen. Van het laatste zal ze amper een slok nemen.

Een blauwerattenplaag

‘Dit godvergeten kolereland!’

Zijn vader, in onderbroek, knipt voor de derde maal zijn zaklamp aan en uit, constateert hoe beroerd het ding het doet en vervloekt voor de derde maal zijn lot. Je zou zeggen dat de loszittende batterij in de oude zaklamp op zijn geest werkt als een krenkende metafoor voor het ongelukkige land dat hij zo verafschuwt. Je zou ook kunnen denken dat hij codeboodschappen stuurt aan iemand die ergens in de schaduw verstopt zit, ware het niet dat hij alleen is in de slaapkamer en de luiken gesloten zijn. Zelfs als je hem zo in zijn onderbroek op de rand van zijn bed ziet zitten met zijn haren in de war en met sokphouders en sokken aan zijn harige benen, blijft toch het beeld overeind van een man van de daad die niets wil weten van dagelijkse routine en zich niet neerlegt bij een nederlaag. Het is alsof zijn waakzame profiel de tegenspoed kan ruiken, en omdat hij bereid is die opnieuw het hoofd te bieden, recht hij opeens zijn rug en snuift, stopt de zaklamp in het koffertje, dat geopend naast hem staat, en begint zich aan te kleden.

De revolver, het gif en de vallen zitten vast al in dat koffertje, denkt zijn zoon terwijl hij door de kier van de half openstaande deur gluurt. De jongen wacht een minuutje, besluiteloos, maar even later stapt hij toch de kamer binnen met zijn vuisten in zijn zakken en zijn tanden op elkaar.

‘Ik wil met je mee, vader. Ik ga je helpen die beesten te doden.’

‘Geen sprake van.’

Na enkele seconden zegt de jongen op klagerige toon: 'Toe nou, ik zou het zo leuk vinden.'

'Nee. Je zou het niet leuk vinden. Je bent nog niet oud genoeg voor dat werk.'

'Ik kan de deur in de gaten houden. Er is altijd wel een slimme rat die probeert weg te komen. Ik ben niet bang meer voor ze, weet je.'

'Nee, jongen. Ze zijn trouwens al dood. We hoeven ze alleen maar op te rapen.'

'Zijn ze echt allemaal dood? Er ontsnapt er altijd wel eentje ...'

'Praat ik soms Chinees? Ik zeg nee.'

Het is zaterdagmiddag en de jongen heeft geen school. Hij heeft solfège- en pianoles, maar al vindt hij partituren lezen en toonladders spelen het mooiste van de wereld, voor één keer zou hij bereid zijn een les te missen.

'Waarom wil je niet dat ik meega?' vraagt hij snikkend.

'Je zou meteen flauwvallen als je binnenkwam.'

'Welnee! Ik zou de zaklamp kunnen vasthouden terwijl jij ze afmaakt ...'

Zijn vader, die zijn overhemd nog maar half aanheeft, is weer op het bed gaan zitten en krabt met zijn grote, donkere nagels over zijn handpalm. Terwijl hij dit doet zit hij opeens met zo'n vreemde en verbouwereerde blik in het niets te staren dat hij een ander mens lijkt.

'Is er wat, vader?'

Hij reageert onmiddellijk en komt overeind.

'Wat er met me is, is dat ik schoon genoeg heb van een heleboel dingen. Ik heb je gezegd dat het niet mag en dan mag het dus niet.' Hij kijkt op zijn horloge en mompelt binnensmonds: 'Ik heb me godverdomme verslapen.'

'Je had het beloofd. Je zei dat je me zou leren hoe je blauwe ratten moet vangen.'

Zijn vader is hoofd van een brigade van de gemeentelijke dienst voor hygiëne, ontsmetting en rattenverdelging in openbare ruimten. Bioscopen, theaters, restaurants, markten en win-

kels. Toen hem dit werd verteld – precies op de dag dat hij acht werd – waarschuwde zijn moeder hem dat hij het niet aan zijn vriendjes op school en in de kerk mocht vertellen, want dan werd hij er misschien om uitgelachen dat zijn vader rattenverdelger was. Toentertijd stelde hij zich voor dat zijn vader met een gasmasker op en een knuppel in zijn hand tussen de stoelen in een bioscoop achter grote ratten aan zat. Hij had een paar jaar met dit beeld rondgelopen, maar nu vermoedt hij dat de rattenverdelger behalve giftig lokaas en pesticiden veel overtuigender en drastischer methoden toepast, met name voor de blauwe ratten. Hij hoort hem regelmatig vloeken en tieren over de reusachtige, walgelijke blauwe knaagdierenplaag die de stad overspoelt vanaf de haven en Montjuich tot en met de Tibidabo, maar de jongen heeft nog nooit oog in oog gestaan met zo'n blauwe rat, niet met een levende en niet met een dode¹.

Hij ziet zijn vader weer aan de bar in de Rosales staan. De man is al een beetje dronken en draait zich langzaam, met opgeheven hoofd en zijn glas wijn tegen zijn borst gedrukt, alsof hij bang is dat het hem wordt afgepakt, om en mompelt met een sluw lachje, als hij ziet dat de jongen de deur opent: 'Daar hebben we mijn innig geliefde zoon. Jij vindt Barcelona leuk, hè, jochie? Je voelt je veilig in de grote stad, lekker bij je tweede moeder die je van het kindertehuis heeft gered en die heel veel van je houdt en je verwent. Zo is het toch?'

De jongen reageert niet op het kindertehuis en de tweede moeder. Hij blijft op de drempel staan, houdt de cafédeur open maar gaat niet naar binnen.

'Moeder wacht op je.'

'Je woont liever hier, hè? Hier in deze prachtige en verafschuwde hoofdstad van Catalonië. En dat allemaal omdat ik die taxi zag rijden in de regen ...'

1 De blauwe ratten zijn een verwijzing naar de Blauwe Divisie, een omvangrijke eenheid van Spaanse vrijwilligers die in de Tweede Wereldoorlog vocht in het Duitse leger [nvdv].

‘Moeder zegt dat u thuis moet komen, de tafel is gedekt.’

‘Val me niet in de rede! We wonen in de kont van de wereld, in de laatste stront van het paard van Sint-Jacob, maar jij bent hartstikke tevreden. Deze stad heeft jou geboren zien worden, bijna als door een wonder. En daar sta je nu, zo gezond als een vis, en ik ben er blij om, jongen, maar je moet weten dat ik die taxi heb aangehouden ... Ja, je zult hier een nuttig lid van de maatschappij worden, een beroemd pianist die door alle brave burgers wordt bewonderd, dat denk je toch, nietwaar? Maar zo zit het niet helemaal in elkaar, ouwe koekenbakker! Die stad van jou is een stinkend riool vol blauwe ratten en anders niet! Het is goed dat je dat weet want jullie pianovirtuozen zijn veel te gevoelig.’

Hij draait zich weer om naar de bar, strekt zijn arm en houdt zijn glas omhoog om het nogmaals te laten vullen door mevrouw Paquita. Hoeveel hij er al opheeft weet niemand. Ik hou de tel niet bij, zegt hij, het tellen van de glazen wijn hoort bij de samenzwering van Joden en vrijmetselaars. O, jee, de dappere Rattenvanger gooit er altijd van dit soort rare dingen uit en nog veel raardere ook. De caféhoudster en de klanten lachen erom en knipogen medeplichtig naar elkaar. De jongen vraagt zich af waarom ze om die grap moeten lachen en waarom ze er aandacht aan schenken.

‘Ik heb nog nooit een blauwe rat gezien, vader,’ zegt hij nu. ‘In de sacristie van de Ánimaskerk heb ik op een dag een hele dikke gezien. Die ging op zijn achterpoten staan en begon aan een toog te knagen die daar aan een knaapje hing. Maar dat was een grijze of eigenlijk meer een zwarte rat.’

‘Ja, ratten en togen, mooie plaag!’ gromt zijn vader terwijl hij zich in zijn overall hijst. ‘Maar dat is iets anders, jongen. Heb je weleens een glimmende, dikke vergiftigde rat zien verrekken? Ze slepen zich voort en gillen als verdoemden en er komt bloed uit hun bek en uit hun kont. Je zou er niet tegen kunnen.’

‘O, jawel.’

‘O, nee. Je zou vast en zeker in je broek pissen.’

De laatste tijd vindt hij het uiterst irritant dat zijn vader hem nog als een klein kind beschouwt. Hij kijkt naar het koffertje op het bed en denkt aan de mysteries die erin zitten. Zijn vader schudt heftig zijn hoofd, alsof hij van een kwade droom af wil. Uit zijn verwarde, groenige en als het ware woedende haren stijgt een sterke geur van gebrande koffie op en dat is ook een mysterie. Een geheim, is hem gezegd, het zoveelste. Hij denkt weleens dat de armoede en alle andere ellende waaronder de familie lijdt, voortkomen uit al die mysteries in het leven van zijn vader.

‘Blijf thuis en neem je solfègelessen nog een keertje door,’ raadt zijn vader hem aan. ‘Do-re-mi-fa-sol, dat is meer iets voor jou. Je zegt toch altijd dat je musicus wilt worden als je groot bent? Nou, studeren dan maar. Je moeder komt trouwens ook zo thuis uit de kliniek.’

‘O, stik,’ jammert de jongen zachtjes, en hij laat met gestrekte arm zijn vingertoppen over het koffertje glijden en stelt zich voor wat voor dodelijke spullen erin zitten. ‘Mag ik dan ten minste het koffertje met het vergif dragen?’

Zijn vader trekt zijn laarzen aan en snuift ongeduldig. ‘Goed dan, zeurpiet. Maar haal je niks in je hoofd en wacht op straat op me.’

‘De hele tijd?’

‘De hele tijd, ja. Je gaat niet naar binnen. Dus je neemt je partituren maar mee om je tijd goed te benutten.’

‘Mag ik je revolver even vasthouden?’

‘Welke revolver? Denk je soms dat we in een wildwestfilm zitten? Die beroemde en door de hele wereld toegejuichte pianist toch!’

Hij beeldt zich in dat de schaduw van de wolk die langzaam over de voorgevel van bioscoop Selecto omhoog kruipt een toneel-doek is dat wordt opgetrokken, wanneer hij even later, weer in zijn eentje en erin berustend dat hij moet wachten, op de stoep knielt om zijn veter vast te maken. Een zonnige, winderige mid-

dag in april. Er is weinig verkeer en de mensen die in beide richtingen door de Calle Salmerón lopen, lijken niets te merken van de gifgeur die nu ongetwijfeld, denkt hij, stilletjes en groen als gifgas onder de verzegelde deur van de bioscoop en tussen de spleten van de ramen van de projectiecabine door sijpelt. Hij ziet de mannen van de rattenverdelgingsbrigade een voor een door een kleine zijdeur naar binnen gaan. Ze komen ieder uit een andere richting en arriveren met een interval van een halve minuut. Het zijn er drie, twee in werkkleding en een in burger. Ze lopen haastig en zonder op hem te letten langs hem. Hij kent de eerste twee. De man in burger heet Luis. Hij komt vaak bij hen om met zijn vader te ontbijten wanneer deze langere tijd thuis is. De andere is Manuel, en die komt op de fiets. De jongen neemt aan dat de derde ook bij de brigade hoort omdat hij net zo schichtig loopt als de andere twee, met zijn handen in de zakken van zijn verschoten blauwe overall en met hoog opgetrokken schouders, alsof hij zich openlijk schaamt voor zijn rattenverdelgersactiviteiten. Vroeger, toen hij nog klein was, had de jongen zich voorgesteld dat de rattenvangers zich voortbewogen als robots met groene ogen en vingers als messen.

Tijdens het wachten op straat vermaakt hij zich door met een nasale en treiterige stem te zingen: *Ik ben rat nummer een en ik ben rat nummer twee en ik ben rat nummer drie*, als parodie op het befaamde zakkenrollerslied waar zijn solfègedocent zo dol op is en dat hij altijd speelt als hij zelf achter de piano gaat zitten. Binnen de kortste keren verveelt de jongen zich dood en begint hij zich een obsessieve en gedetailleerde voorstelling te maken van wat er in de bioscoop gebeurt: hij beeldt zich in dat hij de kriebeling van de pesticiden, die als een wolk boven de parterre drijven, in zijn neus voelt; hij ziet blauwe ratten die met gezwollen buik en bloed gemengd met schuim kotsend op apegapen liggen of onder de stoelen en onder het doek vandaan kruipen; hij ziet ze zelfs tussen de coulissen, in de urinoirs en de artiestenkleedkamers, en hij ziet dat zijn vader er een aan zijn staart vasthoudt, een grote met onderkin en een pluk

sneeuwwitte haren over zijn van het vergif bloederige en hysterische oogjes. Hij ziet dit allemaal terwijl hij op straat staat en hij beleeft het intens zonder dat hem een enkel detail ontgaat. Het is net alsof hij naar een waanzinnig en macaber avonturenverhaal van een van de broertjes Cazorla zit te luisteren.

Hij is voor de bioscoop gaan hinkelen en volgt nauwkeurig het labyrintpatroon van de stoeptegels. Aan het eind van de baan wacht hem het deksel van een rioolput met zijn afgesleten en wazig geworden letters in haut-reliëf. Hij draait zich om, nog steeds op één been, en legt het parcours nog een paar keer af. Bij elke nieuwe draai hoopt hij zijn vader in de deuropening van de bioscoop te zien staan gebaren dat hij moet binnenkomen om de jacht op de blauwe ratten en hun verdelging van dichtbij te bekijken. Zijn vader verschijnt niet, maar op het kleurige reclamebord – een ding van iets meer dan twee meter hoog dat tegen de voorgevel van de bioscoop is geplaatst – waarop het optreden van de variétéartiesten wordt aangekondigd, staat een lachende, slanke danseres in een strak zwart balletpakje die dringend om zijn aandacht vraagt.

CHEN-LI, DE GELAARSDE POES
REVUEDANSERES EN ACROBATE

De Poes pronkt met haar mooie, met goudglitter beschilderde benen en laat zich van opzij zien, alsof ze in de lucht zit of eigenlijk meer bezig is op haar gat te vallen maar de grond nog net niet raakt; ze buigt haar rug op een ongelooflijke manier naar achteren, houdt haar ene been gestrekt en aangespannen en het andere dubbelgebogen onder haar billen. Ze heeft een zwarte muts op met masker en oortjes, ze draagt halfhoge, rode laklaarzen en op haar opwippende achterste pronkt een staart, die ook rood is. De Selecto is een bioscoop waar altijd twee films achter elkaar worden vertoond, met tussendoor oude variéténummers; er treden ook lyrische zangers, dichters en humoristen op die ooit vrij bekend waren in de populaire en

succesvolle revues op de Paralelo, dé uitgaansstraat van Barcelona, maar wier gloriedagen voorbij zijn. Minderjarigen mogen er niet in, en dat weet hij. Op een ander bord zijn foto's van beelden uit de twee films van deze week geprikt: *De zevende hemel*, met Simone Simon en *De kat en de kanarie*, met Paulette Godard, twee katachtige filmsterren op wie hij verliefd is en wier charmes hem niet weinig opwindend hebben bezorgd tussen de lakens. Maar nu heeft hij alleen oog voor de Gelaarsde Poes. Waarom trekt haar buik zich zo zachtjes terug tussen haar liezen? De gebogen lijn van dijen en billen ziet er naar zijn idee merkwaardig onbevlekt en ontroerend uit en is qua schoonheid superieur aan alles wat hij tot nu toe heeft gezien op de bioscoopaffiches en in de programmablaadjes die hij verzamelt. Langzaam gaat hij met zijn vinger over de buitenlijn van de dij, beroert de goudkleurige huid en voelt de innerlijke kracht die aanzet tot de sprong in de lucht. De weerkaatsing van de zon op een raam aan de overkant van de straat laat het goudglitter even knetteren maar maakt geen vlekken; de hevige spanning op de binnenkant van de dij, een heerlijk, hem in de war brengend stukje spiervlees, vermindert er niet door.

‘Wat doe je daar, jongen, waar kijk je naar?’

Hij draait zich om. Een kleine, gebogen man met afhangende schouders staat op het deksel van de rioolput en snijdt hem de pas af. Twee magische oogknipperingen, maar het mannetje staat hem nog steeds streng aan te kijken.

‘Ik?’

‘Jij, ja. Mag ik weten waar je naar staat te kijken?’

‘Nergens naar, meneer.’

‘O, nergens naar dus. Je bent gebiologeerd door de heupbewegingen van dit Chinese meisje.’

Ringo kijkt weer naar het affiche.

‘Ze beweegt helemaal niet ...’

‘O nee? Heb je het dan niet in de smiezen? Revuedanseressen staan nooit stil, jongen. En Chinese meisjes op de Paralelo al helemaal niet.’

Weer een oogknippering, en de heupen bewegen inderdaad. Het mannetje is nauwelijks groter dan hij. Tussen de vingers van zijn skeletachtige hand, die zich ter hoogte van zijn kin bevindt, houdt hij met een elegant maar onverschillig gebaar, alsof het om een sigaret gaat, een riem vast die is verbonden met iets aan zijn voeten wat gromt: een mager hondje met een ratachtig snuitje en een dunne staart, dat een achterpoot mist.

‘Wat steekt daar uit je zak?’

‘Mijn solfègeschrift.’

‘Goh. Ik zie wel dat je een gevoelige jongen bent,’ zegt de onbekende bijna onhoorbaar. ‘Het is toch waar dat je een gevoelige jongen bent, hè?’

‘Ik weet het niet.’

‘En op een dag zul je een mooie, aardige en respectvolle jongen zijn. Zeker weten.’

‘Nee, meneer. Ik word pianist.’

‘O, dat is heel mooi. Pianist.’ De hond heft zijn kop en kijkt met zijn vieze gele oogjes naar zijn baas. ‘En wat doe je dan hier?’

‘Ik wacht op mijn vader.’

‘Aan lelijke dingen denken, dat doe je. Ontken het maar niet.’

Er komen geluiden vanonder het putdeksel, net schurend schuurpapier of nagels die over ijzer schrapen. Het mannetje hoort iets en draait zich opeens om; zijn vogelprofiel tekent zich scherp af tegen de grijze eenzaamheid op de Plaza Trilla, het plein dat uitwaaiert aan de overkant van de straat. ‘Ik maak je heus geen verwijt, schurk. Maar luister goed,’ zegt hij. Hij gaat dichterbij de jongen toe en zijn stem klinkt nu schurend: ‘Ze doet vast en zeker dingetjes die jij je niet eens kunt voorstellen, al bleef je hier duizend jaar naar haar staan kijken.’

‘Niet te geloven, meneer. Oef! Duizend jaar! Meent u dat serieus, meneer?’ vraagt hij, en hij laat zijn stem zo natuurlijk mogelijk klinken. ‘Zou ik duizend jaar naar haar kunnen blijven kijken? En zou zij hier duizend jaar kunnen blijven dansen en de dans met de zeven sluiers doen, net als Salomé? Zou dat echt kunnen?’

Zo zien sommige mensen hem, als een slimme jongen, een observator, die gevoelig is voor bepaalde dwaasheden en een scherp oog heeft voor de meest extravagante en onvoorspelbare verwachtingen van anderen, en die ook bereid is mee te werken aan elke vorm van oplichterij of intrige waardoor de wereld voor hem groter wordt. Zo zullen ze zich hem herinneren, ijverig, keurig en doordrenkt van toekomst. Hij bloost niet, stottert niet en verhaspelt de woorden niet, hij weet altijd precies wat hij zegt en waarom, en hij vindt het zelfs leuk vastbesloten over de drempel van het onwaarschijnlijke of onbewijsbare te stappen. Hij staat doodstil en kalm voor zijn gesprekspartner. Hij kijkt naar diens langwerpige, ingevallen gezicht en zijn ongevoelige ogen zonder wimpers, naar de kleine, samengeknepen mond, het gekreukelde boord van het overhemd, het zwarte pak met de glimmende kniestukken op de veel te lange wijde pijpen die over de treurige, brave en huiselijke pantoffels vallen, en naar het hinkepotende hondje. Hij stemt zijn gezicht en zijn toon af op het melodramatische tafereel dat hij ziet. ‘Het is mijn stiefzusje, weet u?’ zegt hij, en hij blijft peinzend kijken. Hij wil er bijna aan toevoegen dat de ware naam van deze artieste Diana Palmer is, de andere trouwe vriendin van Edmond Dantés en later de geheime vriendin van Winnetou en nu de vriendin van de boef Rupert of Hentzau, en dat ze zijn zusje had kunnen zijn maar dan van een Chinese moeder, en dat ze van huis is weggelopen om danseres te worden; ze wilde de wereld leren kennen en schaamde zich ervoor dat ze een vader had die ratten-vanger was, wiens handen altijd naar ontsmettingsmiddel of zwavel of nog ergere spullen roken. Al deze dingen denkt hij alleen maar. Het enige wat hij zegt is: ‘Mijn arme, oudste stiefzus. Ik heb er nog vijf ...’

Het mannetje steekt zijn hand op om hem tot zwijgen te brengen en kijkt hem met een onverwachte glinstering in zijn geteisterde ogen aan.

‘Dus nog een leugenaar ook!’ Boos stampt hij driemaal op het putdeksel, alsof hij de ratten die daar in de stinkende duisternis

wonen een afgesproken teken geeft. Naar het affiche wijzend voegt de onbekende er op zoetsappige toon aan toe: 'Maar goed, laten we het over het belangrijkste hebben. Behalve revue-danseres is dit snoepje ook nog slangenmens. Weet je wat dat woord betekent?'

'Natuurlijk.'

'Dat ze zich op een heel bijzondere manier kan bewegen.'

'Natuurlijk.'

'En ze is een mooi meisje, hè? Zo mooi dat het een kwelling is naar haar te kijken, hè?'

'Zeg, meneer, dit hondje kan zich met zijn drie poten nog goed redden. Hoe heet ie?'

'Tula. Het is een teefje. En hoe heet jij, jongen?'

'Ringo. Ik geef u geen hand want ik heb rattengif aangeraakt, meneer. Mijn naam is Ringo Kid.'

Hij buigt zich voorover om zogenaamd belangstellend naar het hondje te kijken. Het dier heeft scheve oogjes en stijf recht-opstaande oortjes; op een daarvan zit een teek die zo rond en glimmend is als een parel en zó dik dat hij er met een pincet afgerukt zou moeten worden, denkt hij.

'Wat een grote t...!'

'Hou je verre van giftige spullen die niet eetbaar zijn,' valt het mannetje hem in de rede. 'Dat raad ik je aan. En wat het Chinese meisje betreft ...' Hij aarzelt even, terwijl hij met spijt in zijn ogen en een mager vingertje naar de danseres op het affiche wijst, 'hou je ook verre van het Chinese meisje ... Het programma van deze week is ongeschikt voor minderjarigen, moet je weten. Hoe oud ben je?'

'Elf, bijna twaalf, meneer.'

'Bovendien is er gespoten in de zaal en die is nu afgesloten en verzegeld.'

'Dat weet ik al.'

'Wat doe je dan hier in je eentje?'

'Dat heb ik u net gezegd, ik wacht op mijn vader.'

'En waar is je vader dan wel?'

‘In de bioscoop, ratten vangen.’

‘O, dat is mooi. Zwarte ratten verspreiden de pest.’

‘Dit zijn geen zwarte, meneer, maar blauwe. Dat heeft mijn vader gezegd.’

Hij en zijn brigade zijn nu vast het giftige lokaas aan het inspecteren dat ze daar dagen geleden hebben neergelegd, zegt hij, nadat ze met pesticiden hadden gespoten en het lokaal was gesloten op last van de gemeente. Mijn vader kent de officiële regels, hij is een autoriteit, hij weet hoe je ratten moet bestrijden. Tegenwoordig worden ze niet meer met een rattenva en een stukje kaas gevangen en katten en bezems helpen niet meer, nee, meneer, en ook niet het poeder van Nogat, de schrik voor elke rat, dat is ouderwets; mijn vader heeft een Colt .45. Als hij groot is, gaat hij zich ook bezighouden met het verdelgen van allerlei soorten beesten, muizen, luizen, vlooiën, kakkerlakken en groene luizen die de tyfus verspreiden.

Geduldig en licht slagzij makend houdt het teefje zich op de stoep op de been en haar baasje loert vanuit zijn ooghoeken om zich heen, luistert en doet alsof zijn neus bloedt; de jongen bestudeert het ook al wankele evenwicht van het mannetje en de roosachtige afzetting op diens schouders, net een soort as. Het mannetje knikt, hij is op de hoogte van wat er in de bioscoop is gebeurd. Tijdens het optreden van de magiër Fu-Ching, zegt hij, verschenen er, wie weet waarvandaan, als bij toverslag op eens twee knaagdieren op het toneel. Veel toeschouwers dachten dat het een goocheltruc was en begonnen te applaudiseren, maar hij niet, hij zat op de eerste rij en had het direct door, het waren twee reusachtige en walgelijke echte ratten, zo groot als konijnen; ze gingen uitdagend voor het voetlicht staan en lieten hun tanden zien en veroorzaakten grote schrik en verwarring in de zaal.

‘Zie je hoe blind en stompzinnig de mensen zijn geworden, jongen?’ brabbelt hij, en hij kijkt om zich heen alsof hij op zoek is naar zichtbare betrokkenen. ‘Heb je ooit zoiets meegemaakt? Stel je voor, terwijl het publiek duidelijk zag dat het ratten wa-

ren, want die twee woeste, harige beesten stonden pal voor hun neus, bleef iedereen maar volhouden dat het een goocheltruc was! Dat komt omdat de mensen tegenwoordig de dingen niet meer durven te zien zoals ze zijn!

Terwijl hij zich de grote opwindings, de schrik en de rennende mensen op de parterre probeert voor te stellen, sluit Ringo zijn ogen, maar onder zijn oogleden glanzen nog steeds de prachtige gouden dijen van Chen-Li, de Gelaarsde Poes, en voorlopig is daar geen plaats voor iets anders.

‘Het zijn blauwe ratten, meneer, dat is het probleem. Mijn vader heeft uitgelegd dat blauwe ratten je bloed opzuigen. En als ze het loodje leggen,’ voegt hij er fronsend aan toe, ‘gaan ze naar de sterren om daar de wacht te houden ...’

‘Je vader. Nou nou.’

‘U hebt ze niet gezien, maar er is een plaag. En nog iets. De magiër Fu-Ching kan een konijn uit zijn hoed halen omdat dat beest daar al in zat, nietwaar?’

‘Ach, wie weet! Maar ik zal je wat zeggen. Deze fraaie Chen-Li heeft net zoveel van een Chinees meisje als ik van een Japanner. Erewoord.’

‘Zegt u me alstublieft de waarheid, meneer.’

‘De waarheid! De waarheid! Dat is niks waard vandaag de dag.’

Met stijve hand klopt hij de roos af die op zijn afhangende, in rouw gehulde schouders groeit en staart peinzend in het niets; hij trekt eigenaardig met zijn open mond, alsof hij moet niesen, en daarna buigt hij voorover en aait de rug van zijn uitmergelde teefje met de drie poten; hij is nog steeds in gepeins verzonken, maar verliest ten slotte zijn zelfbeheersing en laat een snik ontsnappen. Het is een korte uitbarsting die amper een fractie van een seconde duurt, je had kunnen denken dat hij nieste. Hij beheerst zich direct, komt overeind, geeft een zacht rukje aan de riem en fluistert iets tegen het teefje. Als een enorme, vluchtige vonk weerkaatst de zon tegen een ander raam en stuitert gezeglijker en minder fel terug naar het goud-

glitter op de trotse, vliegende dijk van de Gelaarsde Poes.

De jongen heeft zich al omgedraaid en staat weer naar haar te kijken, wanneer hij de berustende stem van het mannetje uit de verte hoort zeggen: 'Vaarwel, jochie, gedraag je. Voor volgende week,' voegt hij eraan toe terwijl hij al wegloopt, 'is een programma aangekondigd dat je heel leuk zou vinden, als je naar binnen mocht natuurlijk. Als er geen ratten meer zijn, draaien ze *Topper* en *De scharlaken klauw*.'

'Die laatste heb ik al gezien. De postbode van het dorp is de moordenaar.'

Nevel en moerassen, de haakneus van Sherlock Holmes, een bebloede ijzeren haak en aan stukken gesneden lijken waar zo te zien de ratten aan hebben geknaagd. Hij herinnert zich de naargeestige film heel goed, terwijl hij toekijkt hoe het mannetje de straat uit loopt: hij trekt licht met zijn been, past zijn ritme aan aan dat van het uit de pas lopende teefje en gaat met zijn zorgzame hand omlaag om het dier over haar kopje te aaien; allebei maken ze slagzij en lopen ze met onzekere stappen alsof ze onzichtbare obstakels omzeilen. En dan draait het mannetje zich om en bewondert nog één keer de Gelaarsde Poes Chen-Li, die in de lucht lijkt te hangen. Alles is snel en vluchtig aan dat lichaam: het springt zittend, bijna ongrijpbaar, het zit precies op het moment van omhooggaan vast en streeft ernaar niet te vallen, maar voor eeuwig en altijd in het geheugen en de begeerte geprent te blijven. Ringo onderzoekt de binnenkant van de dijk, dat delicate, aangespannen gebied dat hem diep ontroert. Het vertoont nu iets wat hij nog niet had gezien, net alsof er een scheurtje in het vlees zit. Als hij het van dichterbij bekijkt ziet hij dat het een rupsje is dat zich naar het goudglitter overbuigt en het opzuigt. Het is een harig rupsje met een groenige rug en kleine paarse stipjes erop. Het zou bedrieglijk kunnen worden aangetrokken door het goudglitter, dat het heeft aangezien voor honing, denkt de jongen. Hij vindt het merkwaardig het diertje in zo'n omgeving te zien. Als het een beetje verder zou klimmen kon het onder het gazen broek-

je door bij de lies komen, in een wip bij het bekken zijn en direct in het konijntje van de danseres kruipen, denkt hij. Donker en vochtig en zoet. Het beestje zit er veel te rustig bij. Voorzichtig betast hij het, duwt ertegen met zijn nagel, de rups laat los en valt op de grond, verdroogd, dood.

Zo ver reikt het krachtige rattengif van de hoogste baas, denkt hij.

De jongen zit in lijn 24 met het koffertje op schoot, zijn vader staat naast hem midden in het gangpad. Het is stampvol in de tram, die door de Calle Salmerón rijdt ter hoogte van de Calle Las Carolinas. Zich verontschuldigend en met neergeslagen blik baant een pastoor zich, koppig met zijn schouders duwend en met zijn dikke roze lippen schietgebedjes prevelend, een weg door het gedrang op het balkon. Hij bereikt het gangpad, maar er is geen zitplaats vrij, veel passagiers staan. De eerwaarde, een stevige, blozende man, heeft een enorme onderkin, een zwierig hoofd en een warrige sneeuw witte haardos. Precies het soort joviale en brutale geestelijke dat mijn vader rauw lust, denkt de jongen, die al weet dat er heibel van zal komen en dat hij zich dood zal schamen. Hij is nog met zijn hoofd bij de schitterende honingdijen van de Gelaarsde Poes, wanneer hij de pastoor gedecideerd door het gangpad naderbij ziet komen. Eén magische oogknippering om hem op de vlucht te jagen, maar de pastoor loopt gewoon door en bovendien houdt hij zijn lachende blik nu op de jongen gericht alsof het een uitgemaakte zaak is dat dit aardige, welopgevoede jongetje onmiddellijk zal opspringen en hem zijn plaats zal afstaan.

Zijn vader staat nog steeds naast hem en laat zijn hand met lichte, maar aanhoudende druk op zijn schouder rusten, een gebaar dat de jongen als bezitterig en dominant opvat en niet prettig vindt in het openbaar. De hand is groot en pezig, verweerd en groenig als de huid van een hagedis. De jongen heeft altijd een verborgen razernij in die knokkels gezien, een permanente spanning, zelfs wanneer de hand vriendschappelijk op

zijn schouder of om de hals van een wijnfles ligt of soms wat kruimels van het kleed veegt of werkloos over de tafelrand of op de armleuning van een stoel hangt, en zelfs wanneer hij de hand heel rustig en vreedzaam op de onderworpen knie van zijn moeder ziet liggen. De hand is nu zó dichtbij dat de jongen de zurige rattengiflucht ruikt die onder de nagels zit; het is dezelfde zachte stank met nog resten ontsmettingsmiddel erin als waarmee de laarzen en de blauwe overall zijn doordrenkt en zelfs een enkel vreemd stuk gereedschap dat zijn vader aan zijn riem heeft hangen naast zijn zaklamp, die vast en zeker dient om de ratten te verblinden en te doen verstenen alvorens ze te doden, denkt de jongen. Wat hij veel vreemder en ongerijmder vindt is het donkerblauwe streepjescolbert dat zijn vader over zijn smerige overall draagt, een strak getailleerd en in goede staat verkerend colbertje. Het is nu net alsof zijn vader met zijn bovenlichaam van een heel deftig feest komt en met zijn onderlichaam uit een of ander stinkend riool vol dode ratten omhoog is geklommen. Hij weet niet waarom maar hij ziet opeens het mannetje voor zich dat herhaaldelijk met zijn voet op het rioolputdeksel stampte in gezelschap van zijn teefje met drie poten.

Ter hoogte van de borst van de eerwaarde zit een knoop van zijn toog los, vast en zeker als gevolg van het geduw op het trambalkon. Zijn dikke, krullerige wenkbrauwen met haartjes die alle kanten op schieten concurreren qua witheid met zijn opvallende hoofdhaar. Hij is al vlakbij en kijkt de jongen nog steeds aan. De gevoelige jongen is al van plan op te staan en hem zijn plaats te geven. Hij heeft op school geleerd dat hij beleefd moet zijn tegen dames, vooral oudere en zwangere dames, maar ook tegen nonnen en paters. Dat verwacht men van aardige en welopgevoede kinderen die naar catechisatieles gaan. De eeltige sauriërshand trekt zich van zijn schouder terug, wat hij als teken van instemming beschouwt, en hij staat op. Maar zijn billen zijn nog niet van de zitplaats los of de hand valt met zo'n kracht terug op zijn schouder dat hij gedwongen is te blijven zitten.

‘Rustig, jij,’ hoort hij zijn vader luid en duidelijk zeggen. ‘Dit is geen dame en ook geen zwangere vrouw.’

De geestelijke werpt de jongen een gelukzalige glimlach toe.

‘Bedankt voor het gebaar, zoon,’ zegt hij, en hij doet zijn oogleden half dicht. Tegen de vader zegt hij: ‘Die jongen is goed opgevoed.’

‘Daar zorgen we wel voor, eerwaarde.’

‘Zijn bedoeling was goed.’

‘O, ja. Maar de goede bedoelingen van de jongen, dat is mijn zaak.’

‘Ja, dat is logisch, meneer.’

De eerwaarde knikt en knippert vriendelijk met zijn ogen. Met gevouwen handen en gespitste oren lijkt hij een biechtvader die in meedogende overpeinzing is verzonken, wanneer hij zijn gesprekspartner hoort zeggen: ‘En de hosties zijn ook mijn zaak, als hij die verdient.’

‘Natuurlijk. U zorgt goed voor uw zoon, meneer. Dat is mooi.’

‘Het is namelijk zo, eerwaarde pater, dat er in mijn hosties meer God zit, en heel wat meer ook, dan in de hosties die u en bisschop Modrego uitdelen.’

De passagiers die het dichtst in de buurt zitten en getuige zijn van de scène, kijken de andere kant op. Het is niet zo dat ze niet willen luisteren, maar ze zouden liever een heel eind hiervandaan zijn. Er volgt een korte stilte en dan gaat de vermetele Rattenvanger weer in de aanval: ‘De wijn die jullie voor de consecratie gebruiken is ook niks waard. Ik heb hem geproefd.’

‘O ja?’

‘Ja, die is echt waardeloos.’

‘Nee maar. Hoe het ook zij,’ herstelt de pastoor zich met onverwachte episcopale zorgeloosheid, ‘daar gaan we toch geen ruzie over maken, wel? Ik heb diep medelijden met u, meneer, gelooft u me, heel diep medelijden.’

‘Dat kan me geen barst schelen.’

‘Ik weet niet wat u van plan bent maar ik moet u verzoeken

uw zoon geen slecht voorbeeld te geven. Alstublieft, ik smeeek het u.'

'Slecht voorbeeld? Ik, een slecht voorbeeld? Moet u horen, op uw scholen hebben ze het vak Vorming van de nationale geest. Dat is een door de kerk gezegende keutel en mijn zoon is er bijna gek van geworden. Dus praat u me niet van slechte voorbeelden, eerwaarde.'

Aarde, slok me op, denkt de jongen. Het rattengif zit onder zijn nagels, in zijn stem, in zijn ogen en in zijn woorden, en bovendien is hij nu helemaal niet meer te houden.

'In mijn parochie onderwijzen we ook andere dingen,' zegt de geestelijke.

'Verder geloof ik ook niet dat een parochie zielen redt en al die dingen meer.'

'O.'

'Mijn vrouw wel. Zij is wel gelovig.'

'Nee maar. Laus Deo.'

'Ja, ze is bevriend met paters. Maar met de bisschop wil ze niets te maken hebben. Wij minachten alles wat hoger is dan kanunniken en bisschoppen.'

'Nee maar. Windt u zich toch niet zo op, beste man.'

'Mijn vrouw gaat alleen naar de kerk om te bidden. U weet wel, kyrie eleison en dat soort dingen.'

'Zo te zien hebt u geluk met uw vrouw, mijn zoon ...'

'Ik geloof niet,' valt de Rattenvanger hem in de rede, 'dat jullie ons helpen om in de hemel te komen. Echt, dat geloof ik niet.' En hij voegt er met een nasale, ongehoord natuurlijk klinkende kanunnikenstem aan toe: 'Aáááál die zwartrokken op straat! Aáááál die zwartrokken! Waar gaat het heen met ááááál die zwartrokken?'

'O, Heer, o, Heer!' Vermoeid schudt de pastoor zijn hoofd, tot verzoening bereid. Vanonder zijn hanglip snuift en blaast hij omhoog, waardoor de witte warboel van zijn dikke wenkbrauwen nog erger wordt. Hij kijkt zijn gesprekspartner strak aan en even lijkt het alsof hij hem een sneer terug zal geven. Hij

vult zijn borst met lucht en geduld, en terwijl hij nederig zijn oogleden laat zakken voegt hij eraan toe: 'Moet u eens horen, ik zou zweren dat u in wezen een goed christen bent. Het probleem is dat u het niet weet.'

De grote rattenverdelger gooit zijn hoofd achterover, alsof hij de stinkende farizeeërsadem van de geestelijke wil ontwijken, en bestudeert intussen de bleke, mollige handen die op de bolle buik liggen. Nu lacht hij in zichzelf, denkt de jongen.

'Mogelijk, eerwaarde, wie weet. Zou u me geloven als ik zeg dat ik mezelf in mijn dromen soms zie knielen voor de voeten van de bisschop en dat ik uitroep: "Uwe zeer eerwaarde eminentie, ik ben verloren! Onherroepelijk verloren!"?' Hij last een pauze in en verandert van toon. 'Afijn, ik maak een nederige kniebuiging, eerwaarde. Ik weet echt niet of ik een goed christen ben. Wat ik niet ben, en daar kunt u zeker van zijn, is slaaf van een kerk die de schildwacht van het Westen² ronddraagt onder een baldakijn.'

Zo, dat is eruit, verzucht de jongen, en hij knijpt zijn ogen krachtig dicht vanwege de schaterlach die altijd volgt op deze overbekende antiklerikale ontlading, dit grote gebral, dit stomme heiligschennende, roekeloze en uiterst onvoorzichtige gebral, zoals zijn moeder, die hier gelukkig niet is en deze scène niet hoeft aan te zien, zijn vader herhaaldelijk heeft verweten.

'U zoekt toch geen problemen, hè?' horen ze de pastoor fluisteren. Maar de onverbeterlijke flapuit heeft al gezegd wat hij wilde zeggen en zit nu doodgemoedereerd in zichzelf te lachen. Nu maar hopen dat hij niet doorgaat, denkt de jongen, en dat dit allemaal niet eindigt op het politiebureau. Intussen voelt hij de enorme hand opnieuw over zijn schouders dwalen. Ter afleiding begint hij aandachtig de kleine advertenties op de ramen in de tram te lezen: HEB JE MIGRAINE EN NEURALGISCHE PIJNEN? CEREBRINO MANDRI, NIET SCHADELIJK VOOR, blablabla. REGENJASSEN TOBÍAS FABREGAT, ELEGANTIE EN COMFORT,

2 Titel van een film: *Franco, De schildwacht van het Westen* [nvdv].

CONTANT EN OP AFBETALING, blablabla. BRUIDSBOEKETTEN
LUIS GRIERA, blablabla. C. BORJA, AL UW STOFKNOPEN DIRECT
BEKLEED. VLOEKEN EN VUILE TAAL VERBODEN. ELKE DAG
SCHONE OCHTENDSTOND EN U BLIJFT JONG, MOOI EN GEZOND,
blablabla, een reclame die hem altijd doet denken aan een
vriendin van zijn moeder, mevrouw Mir, en aan de glimmen-
de, gebronsde vissenstaart tussen haar borsten.

Wanneer hij zijn hoofd omdraait, stuit hij op de scheve, sluwe
blik van de pastoor, die zijn vinger tegen zijn lippen houdt dat
hij niets moet zeggen: niet reageren, jongen, dat is het beste.
Het grote hoofd van de geestelijke heeft iets rauws en verwil-
derds, alsof er een onzichtbare wind door zijn witte haren en
wenkbrauwen waait, maar op zijn gezicht is geen spoor van
ergernis of belediging te zien, eerder een stralende en geslepen
lankmoedigheid, een kalmte die enige sympathie opwekt bij de
jongen. Hij doet een observatie: aan het uiterste puntje van een
van de wenkbrauwen van de man ziet hij een bijzonder lange,
witte haar, die rechtop staat in een krulletje. Intussen draait de
tram piepend de Plaza Lesseps op en rijdt met veel geratel over
de versleten rails van de Travesera de Dalt. De dichtst in de
buurt zittende passagiers zijn allang in standbeelden veranderd
en laten alleen hun rug en nek bekijken.

Het aanstellerige en roekeloze gedrag van zijn vader tegen-
over de eerwaarde is niets nieuws voor de jongen, en evenmin
verbaast het hem dat zijn vader besluit een halte te vroeg uit te
stappen. Hij krijgt een teken, staat op en volgt hem met het
koffertje in de hand naar het achterbalkon; daar gaan ze vast bij
de treeplank staan om op de stoep te kunnen springen zodra
de tram vaart mindert als hij de bocht neemt. De jongen stapt
als eerste af, langzaam, hij houdt het handvat nog even met zijn
linkerhand vast terwijl hij met zijn voet naar de grond tast,
trots op zijn stijl. Daardoor moet zijn vader, die achter hem aan
komt, opeens van koers veranderen om de jongen niet omver
te gooien, en bij het landen verstuikt hij licht zijn enkel. Hij
heeft er direct last van bij het lopen en hij vloekt en roept een

paar maal theatraal au-au-au van de pijn. Ze moeten nog een aardig stuk lopen voor ze thuis zijn, de jongen met het koffertje op zijn rug, zijn vader hinkend, maar met grote stappen, energiek, zonder concessies te doen en met iets van humor in zijn heftig bewegende armen, die precies in de pas gaan met het blubblub van zijn rubberlaarzen.

‘Ik weet wat je denkt,’ zegt hij snuivend, mank lopend en zijn pijnkreten inhoudend. ‘Dat de hemel me heeft gestraft met een verstuipte enkel. Wedden?’

‘Het was pure pech, vader.’

‘Mijn neus! Het is jouw schuld, je sliep nog toen je sprong. Maar goed, niets aan de hand.’ Hij grinnikt en woelt met zijn hand door het haar van de jongen. ‘Je weet het, ratten zo zwart als togen, togen zo zwart als ratten. Vergeet dat niet, zoon.’

‘Ja, maar, waarom ...’ Hij stopt, hij kan amper nog geluid uitbrengen, hij kijkt besluiteloos en woedend naar de grote voeten van de hinkepoot die tiranniek op de grond stampen. ‘Het komt omdat ... al dit gedoe, het loopt er altijd op uit dat moeder moet huilen ... Waarom? Waarom moet jij haar altijd aan het huilen maken?’

‘Je weet toch hoe ze is onze Berta, bloem van mijn leven. Die lijdt voor iedereen en alles. Altijd. Maar mij begrijpt ze ... Wat is er nou, man?’

‘Niks.’

‘Kom op, Mingo, niet boos op me worden ...’

‘Ik heet Ringo!’

‘Goed, goed. Vooruit, kom eens hier.’

De hand met de groenzwarte nagels voelt aan zijn schouder, niet alleen, zoals zo vaak, op zoek naar steun voor zijn lichamelijke ongemak, maar ook naar kameraadschap en medeplichtigheid; de grove, giftige hand glijdt van de schouder naar de ontwijkende wang en wil hem een vriendschappelijk kneepje geven. De jongen deinst terug voor het contact, versnelt zijn pas en loopt een paar meter met gebogen hoofd en ogen vol tranen voor zijn vader uit. Waar hij het meest de pest aan heeft,

is dat zijn vader hem nog altijd niet als een volwassene behandelt. Hij loopt steeds sneller, het koffertje kaatst op en neer op zijn rug en het theorieschrift en de opgerolde partituren komen uit zijn broekzak tevoorschijn, en opeens kan hij zijn tranen niet langer inhouden en begint hij te rennen. Met zijn ene hand houdt hij het gikoffertje stevig vast en met de andere het gelinieerde papier, en hij rent en huilt net zo lang door tot hij bij hun huis is.

‘Benedictus Domine, zoon,’ hoort hij de rokersstem van zijn vader in de verte zeggen. *‘Die verrekte kerk.’*

‘Wat is muziek?’

‘De kunst van de geluiden.’

‘Hoe wordt muziek geschreven?’

‘Door middel van tekens, zogenaamde primaire en secundaire tekens.’

‘Wat zijn de primaire tekens?’

‘Dat zijn er vier: noten, sleutels, rusten en voortekens.’

‘Waar worden ze geschreven?’

‘Op de notenbalk.’